

Ks. dr hab. Tadeusz Syczewski, emerytowany prof. KUL
Katedra Historii, Norm Ogólnych, Prawa Sakramentów
i Instytutów Życia Konsekrowanego
Katolicki Uniwersytet Lubelski

Recenzja rozprawy doktorskiej ks. mgra lic. Roberta Wronowskiego

pt. „Posługa słowa Bożego w synodach diecezji lubelskiej”

**Lublin 2024, s. 298, napisanej na seminarium z Kościelnego prawa
publicznego i konstytucyjnego
pod kierunkiem Ks. Prof. dra hab. Mirosława Sitarza**

Dekret Soboru Watykańskiego II *Christus Dominus* stanowi, że od początków Kościoła Apostołowie jednoczyli swoje siły tak dla dobra wspólnego, jak i poszczególnych Kościołów i zwoływali czy to sobory bądź synody prowincjonalne czy też plenarne, na których biskupi ustalali jednakowe dla wszystkich Kościołów zasady nauczania prawd wiary i porządkowania dyscypliny kościelnej (por. nr 36).

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku stanowi, że synod diecezjalny jest zebraniem kapłanów oraz innych wiernych Kościoła partykularnego. Celem zasadniczym synodu diecezjalnego jest świadczenie pomocy biskupowi diecezjalnemu, zgodnie z postanowieniami zawartymi w Kodeksie Prawa Kanonicznego. Częstotliwość odbywania Synodu diecezjalnego w Kościołach partykularnych zależy od biskupa diecezjalnego po zasięgnięciu głosu rady kapłańskiej (por. *KPK 1983*).

Na przestrzeni dziejów Kościoła synod diecezjalny przyjmował różnorodne funkcje w zależności od czasu i potrzeb a także od warunków kulturowych i eklesjalnych (por. *Synod Diecezjalny*, M. Sitarz [w:] *Leksykon Prawa Kanonicznego*, Lublin 2019, kol. 2712).

Kościół od samego początku otaczał wielką czią Boże słowo jak i samo Ciało Pańskie. W liturgii świętej nieustannie bierze chleb życia ze stołu Bożego słowa i Ciała Pańskiego (*por. Dei verbum, nr 21*). Całe przepowiadanie kościelne musi karmić się Pismem świętym i nim się kierować bowiem „Żywe jest słowo Boże i skuteczne” (*Hbr 4, 12*). Dlatego też jednym z ważniejszych tematów, którymi zajmuje się synod diecezjalny to posługa słowa Bożego w diecezji. Synod diecezjalny podkreślał zawsze wielką ich rolę słowa Bożego w życiu wiernych i ich wpływ na postawę chrześcijańską.

Gratuluje podjęcia tego tematu na seminarium naukowym z Kościelnego prawa publicznego i konstytucyjnego, prowadzonym pod kierunkiem Ks. prof. dra hab. Mirosława Sitarza, który od wielu lat na swoim seminarium podejmuje bardzo ciekawe badania dotyczące dyscypliny kościelnej w synodach diecezjalnych – w tym konkretnym przypadku chodzi o Synody diecezji lubelskiej. Jest to problem, który z pewnością zawsze miał i ma do dzisiaj – szczególnie po Drugim Soborze Watykańskim i po wydaniu w 1983 roku nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego, jak też innych licznych dokumentów Kościoła – ogromny wpływ na stosunek do wiary i praktyk religijnych wiernych. Tego typu opracowania służą także głębszemu zrozumieniu Kościoła partykularnego.

Tego rodzaju badania naukowe – tak od strony historycznej, jak i prawnej – mają także na celu rozwijanie wiary poprzez zdobywaną wiedzę, ożywianie praktyk religijnych i moralnych, upowszechnianie nauki Kościoła, głębsze ożywienie Kościoła i angażowanie się w Jego zadania wiernych. To opracowanie naukowe ma wielkie znaczenie dla głębszego zrozumienia roli duchownych i świeckich w Kościele.

1. Opis rozprawy doktorskiej

Ks. mgr lic. Robert Wronowski przedstawił swoją rozprawę doktorską jako monografię o charakterze historyczno-prawnym w zakresie prawa kanonicznego, mającą na celu przede wszystkim głębsze ukazanie roli Synodu Diecezjalnego w posłudze słowa Bożego, w tym wypadku w diecezji lubelskiej. Tematyka posługi słowa Bożego w lubelskiej percepcji synodalnej została przez autora przeanalizowana w szerokim kontekście historyczno-prawnym, aby w ten sposób ukazać szczegółową perspektywę tła ogólnokościelnego. Dlatego też autor – zresztą bardzo słusznie przedstawił ten temat na tle rozwoju synodów w historii Kościoła powszechnego. Ukazał także jaki udział w tym procesie miał Kościół w Polsce. Tło historyczno-prawne, jak również teologiczne stało się fundamentem do podjęcia tego tematu w niniejsze dysertacji. Poddając szczegółowej analizie uchwały synodalne odnoszące się do posługi słowa Bożego usiłował wykazać, na ile wydanie Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1917 i z 1983 roku oraz uwarunkowania historyczno-prawne miały wpływ na tę posługę. Swoje badania naukowe oparł na analizie uchwał odbytych Synodów w diecezji lubelskiej wraz licznymi komentarzami prawnymi. Ponadto cennymi materiałami źródłowymi dla niniejszej dysertacji były liczne dokumenty Kościoła Powszechnego, soborowe, kodyfikacja kościelna, pisma starochrześcijańskich pisarzy, pisma papieskie, akty normatywne Kurii Rzymskiej, uchwały Konferencji Episkopatu Polski, lubelska dokumentacja synodalna oraz księgi liturgiczne omawiające zagadnienie posługi słowa Bożego.

Sformułowanie tematu jest poprawne, jasne niebudzące żadnych wątpliwości i jak najbardziej uzasadnione. Należy podkreślić, że zagadnienie to w takim ujęciu nie zostało dotychczas opracowane. Stąd niniejsza rozprawa jest bardzo cenna zarówno dla prawników, historyków, jak i teologów. Jest to swego rodzaju przyczynek i zachęta do prowadzenia dalszych badań w tej dziedzinie, co z kolei może przyczynić się do uzupełnienia opracowań dotyczących działalności

prawodawczej w archidiecezji lubelskiej. Autor przedstawia podjęte zagadnienia w sposób interesujący, oryginalny, twórczy i głęboki.

Zgromadzony w pracy materiał jest bardzo pomocny w przybliżaniu zagadnienia tak w życiu Kościoła Powszechnego, jak i partykularnego. Pozwala ponadto skutecznie poszukiwać odpowiedzi na nurtujące i ciągle aktualne pytania, zwłaszcza dotyczące sposobu rozumienia i interpretacji słowa Bożego oraz jego wpływ na postawy duchownych jak i wiernych. W czasach obecnych często z braku odpowiedniej formacji w tym względzie powstaje wiele problemów i wątpliwości, a często nawet napięć i nadużyć. Każde takie opracowanie naukowe jest pożyteczne dla przybliżenia podstawowych prawd dotyczących posługi słowa Bożego.

Praca zawiera cztery bardzo rozbudowane, choć nierówne pod względem objętości rozdziały, zamyka ją zakończenie, podsumowujące wyniki badań zaprezentowanych wcześniej. Należy podkreślić, że każdy rozdział pracy poprzedzony jest krótkim wstępem, co nie tylko odpowiada metodologicznym wymogom, lecz potwierdza także dobrą znajomość omawianego problemu.

W zakończeniu poszczególnych rozdziałów autor podsumowuje wyniki kolejnych etapów swoich badań, co niewątpliwie podnosi wartość pracy. Wnioski przy poszczególnych rozdziałach są zbyt rozbudowane w stosunku do wniosków ukazanych w zakończeniu pracy.

Chociaż na podobne tematy dotyczące problematyki synodalnej napisano wiele różnego rodzaju opracowań naukowych z zakresu historii, prawa, dogmatyki, liturgiki, to należy zaznaczyć, że rozprawa księdza mgra lic. Roberta Wronowskiego jest pierwszą tego rodzaju pracą, próbującą na szerszym, historyczno-prawno-teologicznym tle przedstawić problem posługi słowa Bożego w Synodach diecezji lubelskiej. Dotychczas nie było jednolitego opracowania z dziedziny historii i prawa kanonicznego na ten temat. Autor pragnął ukazać wielopłaszczyznowo problem słowa Bożego – jak wyżej wskazano – od strony

historycznej, prawnej i teologicznej. Czasami ta ostatnia jest może zbyt mocno zaakcentowana w niektórych fragmentach pracy.

Rozprawa będzie z pewnością wielką pomocą w odczytywaniu przez historyków, prawników i teologów omawianego w niniejszej dysertacji temacie. Praca ma znaczenie nie tylko dla diecezji lubelskiej, ale również i dla innych diecezji oraz ośrodków naukowych, prowadzących podobne badania. Zebrane bardzo bogate materiały źródłowe i wyprowadzone konkretne wnioski mogą być wykorzystane przez kanonistów, historyków, teologów, a także duszpasterzy – szczególnie katechetów. Mogą w dużej mierze posłużyć dla nowo odbywających się synodów w innych diecezjach.

Wydaje się czymś naturalnym i oczywistym, że ukazanie się drukiem niniejszego opracowania po drobnej korekcie byłoby bardzo pożyteczne i wskazane.

2. Ocena merytoryczna pracy

Rozprawa jest owocem niesłychanie wytrwałej pracy badawczej. Autor wnikliwie przeanalizował Kodeksy Prawa Kanonicznego z 1917 i z 1983 roku, dokumenty licznych Soborów Kościoła, zwłaszcza zaś Drugiego Soboru Watykańskiego, dokumenty Stolicy Apostolskiej, kongregacji, nauczanie papieży, uchwały Synodu diecezji lubelskiej dotyczące omawianego problemu.

Temat rozprawy jest precyzyjnie i jasno określony. Treść dysertacji jest zgodna z jej tematem. Układ poszczególnych rozdziałów jest logiczny i spójny. Autor wykazał się tu dobrą znajomością problemu.

W pierwszym rozdziale został omówiony synod diecezjalny w Kościele od strony historycznej. Przede wszystkim zostały opracowane takie zagadnienia jak: ewolucja teologiczno-pastoralna synodu diecezjalnego, rozwój instytucji tegoż synodu, synody diecezjalne w prawie kanonicznym uwzględniające dwa kodeksy prawa kanonicznego z 1917 i 1983 roku. Rozdział ten ma charakter

wprowadzający, aczkolwiek zbyt rozbudowany. Na końcu rozdziału zostały wyprowadzone wnioski, może nawet zbyt szczegółowe. Czasem brak proporcji w wielkości wniosków. Są one czasami dłuższe po poszczególnych rozdziałach, np. w III – 8 s. niż w zakończeniu pracy 6 stron.

W drugim rozdziale autor omówił szczegółowo ustawodawstwo synodalne z diecezji lubelskiej, chociaż 1 paragraf tego rozdziału pracy „Tło ogólnopolskie synodów diecezjalnych” częściowo został omówiony w pierwszym rozdziale pracy. Dlatego też powinien on się znaleźć w pierwszym rozdziale dysertacji. Zostały tutaj przeanalizowane trzy synody, które odbyły się w diecezji lubelskiej a mianowicie z roku 1928, z 1939 i z 1985.

W trzecim rozdziale autor ukazał zasadniczy problem pracy a mianowicie dotyczący przepowiadania słowa Bożego. Szczegółowa problematyka tego rozdziału porusza teologie przepowiadania, głosiciela i odbiorcę słowa Bożego, formy przepowiadania, oraz okoliczności przepowiadania. W paragrafie trzecim tego rozdziału, czyli w formach przepowiadania autor oddzielił homilie mszalne od innych sakramentów. Eucharystia to przecież sakrament i należałoby nazwać homilie sakramentalne a następnie homilie mszalne i inne sakramenty tak jak w dalszej części tego paragrafu. Inaczej można byłoby zrozumieć, że Eucharystia nie jest sakramentem. Czasami bardziej akcentował autor elementy teologiczne niż prawne.

W rozdziale czwartym pracy przedstawił nauczanie katechetyczne. Tutaj również zajął się problematyką szczegółową a mianowicie: uwarunkowaniami pracy katechetycznej, katechezą grup wiekowych, katechezą dorosłych, katechezą sakramentalną. I w tym wypadku Eucharystia została zaliczona do sakramentów świętych. W paragrafie pierwszym tego rozdziału *uwarunkowania pracy katechetycznej* w punkcie 5. 2. „*Odpowiedzialność za katechezę: proboszczów, rektorów, wikariuszy, prefektów, katechetów świeckich*”, w korpusie pracy na stronie 215 jest niezgodność nazwy tego paragrafu ze spisem treści. Brak jest słów: **katechetów świeckich**.

W pracy widać umiejętne wykorzystanie przez autora danych, uzyskanych na podstawie dokonanej analizy źródeł, w celu sformułowania wyników badań w formie konkretnych wniosków przy poszczególnych rozdziałach. Należy też podkreślić dojrzałość naukową autora.

Imponująco przedstawia się wykaz źródeł (94 pozycji) oraz literatury (317 pozycji). Łącznie daje to 411 pozycji. Wśród ksiąg liturgicznych brakuje mi księgi *De Ordinatione*, ponieważ w pracy autor ją cytuje. Źródła są jasno i logicznie uporządkowane, co świadczy o dobrej znajomości problemu. Jest to materiał bardzo bogaty i wyczerpujący.

Źródłami pracy z jednej strony widzimy, że są normatywne dokumenty Kościoła, szczególne miejsce zajmują tutaj wskazania zawarte w uchwałach soborowych, kodyfikacji kościelnej, pisma starochrześcijańskich pisarzy, pisma papieskie, akty normatywne Kurii Rzymskiej, uchwały Konferencji Episkopatu Polski oraz księgi liturgiczne. Z drugiej strony ukazane zostało prawo partykularne. Jest to lubelska dokumentacja synodalna. Źródła te wykorzystał autor bardzo dokładnie, poprawnie, zgodnie z regułami naukowymi.

3. Ocena formalna pracy

Autor bardzo dokładnie opisał metody, którymi posłużył się w pracy. Temat pracy wymagał posłużenia się równoległe metodą historyczno-prawną, dogmatyczno-prawną i porównawczą. Dzięki tym metodom autor dokonał analizy zebranych materiałów i poddał je krytycznej ocenie. Metody te w całej rozprawie doktorskiej wykorzystał prawidłowo. Nakreślił też stan badań dotyczący przedmiotu jego rozprawy i omówił bardzo dokładnie terminologię, którą posługuje się w dysertacji.

Pod względem formalnym na ogół zapis bibliograficzny i sposób posługiwania się przypisami są poprawne. W pracy widać jednak brak konsekwencji przy

zapisie bibliograficznym. Raz pisze „Por.” innym razem „por. tamże”, np. przypis 1, 2, 3, 9, s. 14-15; przypis 26 i 27, s. 19. Raz pisze por. T. Rozkrut przypis 26 a innym razem ten sam autor pisze T. Rozkrut zamiast „Tamże”, jak stosował wcześniej przy przypisach 32, 33, s. 21; przypis 32, 33, s. 21. Raz przy tym samym autorze pisze „tamże”, innym razem „tenże”, przypis 53, s. 26; przypis 48, s. 24; przypis 51, s. 25. Brak konsekwencji w zapisie bibliograficznym: przypis 102, 103, 104, 105 s. 37. Brak dalej konsekwencji przy zapisie bibliograficznym w rozdz. II: przypis 66, 67, 68, s. 76; przypis 105, 106, s. 87.

Starannie przygotowany jest zestaw skrótów, których autor konsekwentnie używa w całej pracy, chociaż i tutaj popełnił kilka drobnych błędów. W pracy stosuje np. skrót „IGS” przypis 136 s. 42; przypis 141 s. 43; przypis 158, s. 47; przypis 160, s. 47; skrót „OChD” przypis 346 s. 168; skrót „OM” przypis 354 s. 170; przypis 355 s. 171; przypis 356 s. 171; skrót „DCG” przypis 39 s. 210; przypis 41 s. 210; przypis 42 s. 210, chociaż w wykazie skrótów autor ich nie umieścił.

Język pracy i styl są poprawne.

Wszelkie zgłoszone uwagi dotyczą drobnych uchybień, które nie obniżają w żaden sposób wartości pracy. Należy je jedynie uwzględnić przy wydaniu pracy drukiem.

Proszę doktoranta o odpowiedź na następujące pytania:

Czy Synody diecezji lubelskiej mówią wyraźnie na temat karności duchownych, na temat sankcji tym, którzy nie głoszą słowa Bożego? Czy synody zobowiązują do codziennego głoszenia słowa Bożego czy tylko w niedziele i uroczystości?

Ponadto czy Synody lubelskie stawiają konkretne wymagania kaznodziejom w głoszeniu słowa Bożego?

Wniosek końcowy

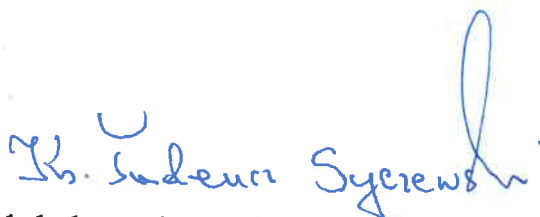
Do najważniejszych walorów niniejszej pracy należą: umiejętność eksploracji źródeł, literatury źródłowej i przedmiotu, logiczność i jasność przeprowadzania wyводу. Temat pracy został właściwie dobrany. Układ pracy jest logiczny i odpowiada na postawiony problem. Źródła pracy są bardzo bogate i zostały przez autora wykorzystane poprawnie. Język pracy i styl są poprawne.

Kwalifikacyjna ocena rozprawy każe także wskazać na jej znaczenie pionierskie. Praca jest oryginalna, bardzo interesująca. W bogatej literaturze opisującej poruszany temat, autor potrafił odnaleźć swój punkt widzenia i konsekwentnie przeprowadził go w swojej dysertacji.

Stwierdzam przeto, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska księdza mgra lic. Roberta Wronowskiego spełnia wszelkie wymogi metodologiczne, formalne i merytoryczne - zgodnie z ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym. Daje to podstawę do kontynuowania przewodu doktorskiego, a także umiejętność prowadzenia pracy naukowej w rozumieniu Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 z późn. zm.) w związku z art. 179 ust. 2 i ust. 3 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. i § 24 ust. 2 Statutu KUL.

i wnoszę o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony przez Radę Instytutu Prawa Kanonicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

Lublin, 18. 10. 2024 r.

Ks. dr hab. Tadeusz Syczewski, emerytowany prof. KUL

